

**Novela zákona 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu
Verze k 11.10.2019 – výstup z pracovní skupiny „Voda/sucho“**

Tato verze je stále pracovní:

ČÁST PRVNÍ – změna zákona o ochraně zemědělského půdního fondu

§ 8a

Klasifikace eroze na zemědělské půdě

- (1) Každý zemědělský podnikatel^{a)} je povinen předcházet vlastními opatřeními erozi zemědělské půdy, na níž zajišťuje zemědělskou výrobu a která významně ohrožuje nebo poškozují její kvalitu i kvantitu. Za významné poškození se považuje stav, při kterém vznikne znatelný plošný odnos ornice, případně erozní rýha (dále jen erozní událost).
- (2) Zemědělský půdní fond se podle stupně erozního ohrožení eviduje do tří stupňů erozí ohrožených půd:
 - a) půdy silně erozně ohrožené,
 - b) půdy středně erozně ohrožené,
 - c) půdy bez závažného erozního ohrožení.
- (3) Zastoupení stupňů erozního ohrožení uvedených v odst. 2 v rámci jednotlivých dílů půdních bloků^{aa} je součástí evidence půd podle zákona o zemědělství^{b)} (dále také jen „registr půdy“ nebo také „LPIS“). Ministerstvo zemědělství zajišťuje monitoring výskytu erozních událostí, které eviduje v registru půdy.
- (4) Jestliže na příslušném díle půdního bloku došlo v předchozích pěti letech k erozní události, která není dosud zohledněna v registru půd, hledí se na něj tak, že stupeň erozního ohrožení podle odstavce 2 je o stupeň přísnější. Jestliže byly v předchozích pěti letech zjištěny dvě a více erozní události, považuje se zemědělská půda na příslušném díle půdního bloku za silně erozně ohroženou.

Poznámka: Vyvolá potřebu úpravy v § 3 /1/b)

- a) § 2e z.č. 252/1997 Sb. zákona o zemědělství v platném znění
- aa) § 3a, odst. 12 z.č. 252/1997 Sb. zákona o zemědělství v platném znění
- b) § 3a z.č. 252/1997 Sb. zákona o zemědělství v platném znění

§ 8b

Protierozní povinnosti zemědělských podnikatelů

- (1) Zemědělský podnikatel zajistí, že na jím užívaném dílu půdního bloku s druhem zemědělské kultury standardní orná půda se nebude vyskytovat souvislá plocha
 - a) kukuřice, brambor, řepy, bobu setého, sóji, slunečnice nebo čiroku o velikosti nad 2 ha, která obsahuje souvislou plochu silně erozně ohrožené půdy větší než 2 ha,
 - b) řepky olejné a obilnin pěstovaných bez použití odpovídající půdoochranné technologie pro tyto plodiny o velikosti nad 2 ha, která obsahuje souvislou plochu silně erozně ohrožené půdy větší než 2 ha,

- c) kukuřice, brambor, řepy, bobu setého, sóji, slunečnice a čiroku pěstovaných bez použití odpovídající půdoochranné technologie pro tyto plodiny o velikosti nad 2 ha, která obsahuje souvislou plochu erozně ohrožené půdy větší než 2 ha neuvedenou v písmeni a), a současně neobsahuje souvislou plochu silně erozně ohrožené půdy nad 2 ha.

(2) Výše uvedené povinnosti nemusí zemědělský podnikatel dodržet, pokud na pozemcích uvedených v § 8b, odst. 2 písm. a) a b) uskuteční protierozní opatření trvalého charakteru doplněné o krajinný prvek.

Odůvodnění: platná právní úprava o ochraně ZPF neřeší vhodným způsobem ochranu zemědělské půdy před erozí, jakožto škodou vznikající z podstatné části z vlastní zemědělské výroby. Dlouhá léta existující zmocnění (v § 3 z.č. 334/1992 Sb.), vydat prováděcí předpis na „přípustnou míru erozního ohrožení půdy“, nebylo nikdy naplněno. Je navíc zřejmé, že základní povinnosti v oblasti ochrany před erozí musí být upraveny přímo zákonnou úpravou. Stávající právní úprava ochrany ZPF není vůbec nebo dostatečně provázána s platnou zemědělskou produkční i ochrannou legislativou. Uvedení pojmu zemědělský podnikatel, který definuje a používá z.č. 252/1997 Sb. v platném znění, je zcela nezbytné i žádoucí. Stejně tak je nutné respektovat zavedenou klasifikaci erozí ohrožené půdy, která je již uplatněna v evidenci půd podle zákona o zemědělství a k němu vydaných prováděcích předpisů (červená, žlutá a zelená barva erozně ohrožených půd v registru). Ustanovení § 8b) a některé další ustanovení či jejich přílohy v novele zákonnou formou do právního řádu zavádí hlavní principy aktů DZES (dobrého zemědělského a enviromentálního stavu), v tomto případě principiální elementy bodů 4. a 5. přílohy č. 2 vl. nař. č. 48/2017 Sb. Nepřináší tedy úplnou změnu, natož zvrát v očekávání zemědělských podnikatelů. Naopak odst. 6 je legislativní novinkou a nesporným pozitivem oblasti DZES. Půdoochrannými technologiemi se rozumí např. obsevy, podsevy, zasakovací pásy, setí do rostlinných zbytků a další vhodné technologie stanovené obvykle metodickým pokyny Mze.

§ 8c

Omezení výměry zemědělských monokultur

- (1) Zemědělský podnikatel nesmí pěstovat ve vegetačním období trvajícím od 1. června do 31. července, nestanoví-li vyhláška Ministerstva období delší, na jím užívaném dílu půdního bloku^{c)} s druhem zemědělské kultury standardní orná půda^{d)}, který obsahuje souvislou plochu silně erozně ohrožené půdy větší než 2 ha nebo jehož výměra je z více než 50 % pokryta silně erozně ohroženou půdou, více než 15 ha souvislé plochy jedné plodiny. V ostatních případech nesmí výměra souvislé plochy jedné plodiny překročit 30 ha.
- (2) Za souvislou plochu jedné plodiny se v rámci dílu půdního bloku považuje
- a) plocha osetá nebo osázená plodinami příslušnými do totožné skupiny plodin nebo bez stanovené příslušnosti ke skupině plodin. Příslušnost plodiny do skupiny plodin je stanovena v příloze č. 2 případně příslušnost dalších plodin ke skupině může stanovit Ministerstvo vyhláškou,
 - b) více ploch osetých nebo osázených plodinami příslušnými do totožné skupiny plodin nebo bez stanovené příslušnosti ke skupině plodin, jestliže takové plochy nejsou odděleny alespoň 22 metrů širokou plochou osetou nebo osázenou plodinou, případně

plodinami příslušnými jiné skupině plodin, popřípadě plodině bez příslušnosti ke skupině plodin.

- (3) Za souvislou plochu jedné plodiny se také považuje více ploch osetých nebo osázených plodinami příslušnými do totožné skupiny plodin nebo bez stanovené příslušnosti ke skupině plodin, jestliže takové plochy se nacházejí na dvou dílech půdních bloků téhož zemědělského podnikatele, které nejsou odděleny přírodní překážkou nebo dílem půdního bloku s odlišnou kulturou o šíři alespoň 2 metry, nestanoví-li prováděcí vyhláška ministerstva odstup větší.
- (4) Podmínku maximální velikosti souvislé plochy jedné plodiny podle odstavce 1 poslední věty není nutné dodržet, jestliže
 - a) se alespoň na 5% výměry dílu půdního bloku vyskytuje biopás, jehož složení stanoví Ministerstvo zemědělství v dohodě s ministerstvem vyhláškou, nebo agrolesnický systém na alespoň 5% výměry dílu půdního bloku nebo
 - b) se alespoň na 3% výměry dílu půdního bloku a na ekologicky exponovaném místě, zpravidla v centru půdního bloku, vyskytují ekologicky významné prvky podle zvláštního právního předpisu^{bb}
 - c) se na takové ploše vyskytují plodiny příslušné do skupiny víceletých píceň,
 - d) příslušný orgán ochrany přírody a vodoprávní úřad vydají souhlasné stanovisko, že taková souvislá plocha je v souladu se zájmy ochrany přírody a vodního hospodářství.
- (5) Kukuřici, případně další erozně nebezpečné plodiny stanovené v prováděcím předpise, nelze pěstovat na výměře větší než 10 ha, v případě dílu půdního bloku se sklonem nad 7% na výměře do 5 ha.

bb) § 5 vl.nař. 307/2004 Sb. v platném znění o podrobnostech evidence využití půdy podle uživatelských vztahů

Příloha č.1: Příslušnost plodiny ke skupině

1. Skupina obiloviny bez kukuřice:
 - Žito, pšenice, ječmen, oves, žito, pohanka, proso, triticales
2. Skupina kukuřice a čirok
 - kukuřice, čirok, slunečnice
3. Vybrané olejniny
 - Řepka, hořčice,
4. Víceleté pícniny
 - čičorka, jetel, komonice, štírovník, úročník, vičenec, vikev a tolice a jejich směsi s obilninami, luskovinami a travám
5. Brambory, cukrovka

Stručné odůvodnění: *Omezení velikosti půdních bloků a případně dílů půdních bloků užívaných pro pěstování jedné plodiny (monokultury) je jedním z klíčových opatření pro zlepšení mimoprodukčních vlastností zemědělské krajiny. Omezení monokultur zvýší šanci na přežití drobné zvěře a volně žijících živočichů a povede k větší druhové pestrosti v krajině. Ideálním řešením by bylo reálné rozdělení půdních bloků do menších částí a jejich vzájemné oddělení ekologicky významnými, zejména krajinnými prvky. Než se toho dosáhne (nejlépe prostřednictvím pozemkových úprav), je zde navrženo řešení, které respektuje a prohlubuje pravidla DZES (dobrá zemědělská a environmentální praxe), konkrétně bod 7d přílohy č. 2 vl. nař.č. 48/2017 Sb. Možnost omezení pěstování monokultury jedné či několika málo zemědělských plodin je v celostátním strategickém hospodářském či ekologickém zájmu naší*

země. Dosud v právním řádu neexistuje nástroj, který by podobnou regulaci umožňoval, přestože nejsou vyloučeny situace, kdy taková regulace bude vhodná či nezbytná, např. z důvodu masivního vývozu jediné zemědělské komodity z ČR. Ochrana zemědělského půdního fondu je vážným důvodem pro realizaci takového nástroje v krajním případě, který se nedá řešit jinak.

§ 8d

Ekologicky významné prvky na zemědělské půdě

Zemědělský podnikatel je povinen na díle půdního bloku, který obhospodařuje, a na kterém se vyskytuje souvislá plocha plodiny nebo skupiny plodin podle přílohy číslo 1 o výměře větší než 10 ha, zajistit zachování nebo do pěti let zajistit umístění nových krajinných prvků^{bb} v rozsahu alespoň 1% příslušného dílu půdního bloku a/nebo agrolesnický systém v rozsahu alespoň 3%.

bb)§ 5 vl.nař. 307/2004 Sb. v platném znění o podrobnostech evidence využití půdy podle uživatelských vztahů bez bodu 7

Stručné odůvodnění: *krajinné prvky byly zavedeny do české zemědělské legislativy jako součást ekologicky významných prvků. Stalo se tak zákonem o zemědělství (§ 3aa z.č. 252/1997 Sb. v platném znění), tak zejména upřesněním v prováděcím předpisu k němu vydanými. Podle ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) vl. nař. 307/2014 Sb. v platném znění jsou jako krajinné prvky určeny meze, terasy, travnaté údolnice, skupiny dřevin, stromořadí, solitérní dřeviny, příkopy a mokřady. Jejich minimální rozsah na zemědělské půdě bude od přijetí novely zákonnou povinností pro zemědělské podnikatele. Zároveň je zemědělským podnikatelům ponechána přiměřená lhůta na naplnění tohoto ustanovení. Umístění těchto prvků nesmí být formální (nemohou být umísťovány na místa, z kterých nemohou plnit svoji ekologickou funkci. Proto se k němu budou moci vyjádřit orgány ochrany přírody a to s kriteriem hledání optimální polohy, čímž se rozumí kompromis mezi plněním ekonomické a ekologické funkce.*

§ 8e

Zvyšování úrodnosti a retenční schopnosti půd

- (1) Každý zemědělský podnikatel je povinen pravidelně zlepšovat úrodnost a retenční schopnost zemědělské půdy, na které hospodaří, zapravováním vhodných organických látek do půdy, jako je například chlévská mrva, hnůj, sláma, kompost, jestliže průměrná hodnota podílu organické hmoty v rámci dílu půdního bloku dle dostupného měření je nižší než čtyři hmotnostní procenta případně hodnota organického uhlíku dle dostupného měření je nižší než 2,5 hmotnostní procenta.
- (2) Měření podílu organické hmoty v zemědělské půdě je zajišťováno v termínech a postupem podle zákona o hnojivech a agrochemickém zkoušení půd^{d)}
- (3) Pokud zemědělský podnikatel nedosahuje na dílu půdního bloku ukazatele uvedeného v odst. (1), je povinen:
 - a. zapravovat tuhá statková nebo organická hnojiva v minimální dávce 25 tun/ha nebo kompost v minimální dávce 15 tun/ha anebo zapravit rostlinné zbytky po pěstování meziplodiny; za meziplodinu se přitom považuje jakákoliv plodina, jejíž porost je založen po sklizni hlavní plodiny, nejdéle však do 6. září a není pěstována pro účely sklizně produkce;

- b. zapravovat veškerou slámu z obilovin, olejnin nebo luskovin, kterou v příslušném roce vypěstuje na příslušném díle půdního bloku, jestliže nebudou zapravena statková nebo organická hnojiva nebo zapraven porost meziplodiny podle písmene a),
- c. pěstovat alespoň v období od 1. června do 15. července příslušného kalendářního roku plodiny zlepšující fyzikální, chemické a biologické vlastnosti půdy, za které se považuje např. cizrna, čočka, fazol, hrách, peluška, jetel, komonice, lupina, sója, štírovník, vojtěška, úročník, vikev, bob, vičenec, čičorka, hrachor, jestřabina, kozinec, pískavice, ptačí noha nebo tolíce, popřípadě jejich směsí, přičemž porosty výše uvedených druhů plodin lze zakládat i jako podsev do krycí plodiny, či jako směsi s travami v případě, že zastoupení trav v porostu nepřesáhne 50 %
- d. nepálit na tomto díle rostlinné zbytky,
- e. evidovat způsob plnění podmínek podle písm. a) až c) v evidenci hnojení podle zvláštního právního předpisu^{d)}.

d) zákon č.156/ 1998 Sb. v platném znění, o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd

Stručné odůvodnění. Udržení dostatečného obsahu organické složky půdy je nezbytnou součástí dobré zemědělské praxe. Pomáhá zvyšovat úrodnost zemědělské půdy a je klíčovým elementem pro zadržení vody v zemědělské krajině. Právě pokles obsahu organické hmoty v zemědělské půdě stojí za snížením její schopnosti zadržovat vodu v krajině. Úbytek této schopnosti o 30%, ke kterému již došlo, představuje ztrátu cca tři miliardy m³ vody ročně.

§ 8f

Technické způsoby zvyšování zasakovací schopnosti zemědělských půd

- (1) Zemědělská půda plní nezastupitelnou produkční a mimoprodukční funkci při zasakování a zadržování srážkových vod. Zachování a zlepšení této funkce je veřejným zájmem i podmínkou na udržitelnosti zemědělské výroby. Na zemědělské půdě zajišťují její funkci zemědělství podnikatelé, kteří tuto půdu vlastní nebo užívají na základě jiného právního vztahu včetně provozování vhodných technických opatření nebo staveb. Vláda může nařízením stanovit katalog těchto opatření i staveb.
- (2) Zemědělský podnikatel je oprávněn i povinen na obhospodařovaných dílech půdních bloků tato opatření či stavby řádně a kvalifikovaně udržovat a ve vhodných podmínkách modernizovat.
- (3) Zemědělský podnikatel je oprávněn na obhospodařovaných půdních blocích nebo jejich dílech s odvodňovacími systémy tyto stavby řádně a kvalifikovaně udržovat tak a ve vhodných podmínkách je modernizovat tak, aby bylo možno regulovat drenážní odtok, případně využít jinak včetně akumulace a převodu na jiná místa. V případě zjevných negativních vlivů těchto staveb na krajinu nebo na zemědělskou produkci má právo na své náklady a se souhlasem vlastníka zajistit a provést jejich odstranění postupem podle zvláštních předpisů^{d)}. Ze stejných důvodů může orgán ochrany zemědělského půdního fondu nařídit zemědělskému podnikateli jejich odstranění, pokud bude financováno z veřejných prostředků.
- (4) Každý zemědělec je povinen na obhospodařovaných půdních blocích v pravidelných intervalech (nejméně jednou za tři roky) provést hloubkové kypření (*hloubkovou orbu*), pro podporu zasakování vody do půdního profilu. Na trvalých travních porostech je povinen provádět i prořezávání povrchového horizontu půdy. Splnění této povinnosti se vyznačuje v systému LPIS.

- (5) Zemědělský podnikatel je povinen ve lhůtě nejpozději 3 let provést cílené trvalé zatravnění zasakovacích oblastech drenážních systémů (dále jen zasakovací oblasti) cíleně vymezených a evidovaných takto v systému LPIS. Zasakovacími oblastmi se rozumí temena kopců jakožto prioritní místa tvorby mělkých podzemních vod. Ministerstvo zemědělství zajistí evidenci zdrojových oblastí v systému LPIS do jednoho roku od účinnosti zákona.

d) zákon č. 254/2001 Sb. o vodách v platném znění (vodní zákon) a zákon 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu v platném znění (stavební zákon)

Stručné odůvodnění: Platná právní úprava o ochraně ZPF neřeší vhodným způsobem zvyšování infiltrační, retenční a akumulací schopnosti půdy. Omezení povrchového a podpovrchového odtoku je jedním z klíčových opatření pro zlepšení produkčních i mimoprodukčních vlastností celé zemědělské krajiny. Z každých 100 mm spadlých srážek se v jednotlivých letech a dle místa odpaří 70-90 %. Na zasáknutí vody do půdy tak zbývá jen 10-30% (10-30 mm) spadlých srážek. Z tohoto množství 30% v dlouhodobém průměru připadá na povrchový odtok, 40% na podpovrchový odtok (odtékající zpravidla v hloubce do 1,0 m) a v mnoha případech podchycený odvodňovacími systémy a jen 30% tedy zbývá na zasakování vody do hlubších půdních horizontů a tvorbu hladiny podzemní vody. Cílem novely je tedy podpořit zadržení a vsáknutí vody do hlubších vrstev půdy. Rychle odtékající vodu povrchovou je třeba zadržet pomocí záchytných a vsakovacích příkopů a využít i vodu podpovrchovou, která odtéká odvodňovacími systémy. Je třeba si uvědomit, že více než 1,1 mil. ha zemědělské půdy je odvodněno, tedy více jak 25 %. Na vybudovaných odvodňovacích systémech chybí jakákoliv aktivní regulace odtoku vody v sušších obdobích roku. Zákon o vodách č. 254/2001 Sb. v §27§ deklaruje, že vlastníci pozemků jsou povinni, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, zajistit péči o ně tak, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů. Zejména jsou povinni za těchto podmínek zajistit, aby nedocházelo ke zhoršování odtokových poměrů, odnosu půdy erozní činnosti vody a dbát o zlepšování retenční schopnosti krajiny. Vzhledem k tomu, že 70% zemědělské půdy je v nájmu, nemůže vlastník tuto činnost vykonávat a měla by být tedy svěřena zemědělskému podnikateli, který na půdě hospodáří. V současnosti je v České republice evidováno 1 084 800 ha pozemků odvodněných trubkovou drenáží (z toho plných 1 065 000 ha připadá na plošné odvodnění trubkovou drenáží), 14 166,555 km upravených malých vodních toků a 11 712,403 km odvodňovacích kanálů (z toho je 7203,541 km kanálů otevřených a 4 508,862 km kanálů krytých – to je zatrubněných). I proto je tomto ustanovení zakotvena možnost odstraňování tzv. meliorací, resp. povinná péče o ně tam, kde jejich neúdržba působí poruchy v oběhu podzemních vod nebo nežádoucí odvodňování. Zvýšení retenční a infiltrační schopnosti zemědělské půdy zadržovat povrchovou a akumulovat podpovrchovou vodu je jedno ze základních opatření v boji proti suchu. To se neobejde bez technických vodohospodářských opatření uvedených jako minimální opatření v prvním odstavci. Česká zemědělská krajina je v posledním desetiletí stále zřetelněji sužována nedostatkem vláhy. To je dílem způsobeno rychlým odtokem dešťové vody z krajiny a dílem absencí vhodných technických zařízení k jejich zachycení v krajině. Chybí zejména vsakovací nebo záchytné příkopy (průlehy) a regulace odtoku na odvodňovacích stavbách.

§ 8g
Nápravné opatření a sankce

- (1) Při závažném nebo méně závažném avšak opakovaném nesplnění povinností podle §§ 8a – 8f tohoto zákona může orgán ochrany zemědělského půdního fondu zemědělskému podnikateli stanovit nápravné opatření s podmínkami a lhůtou pro jeho provedení.
- (2) Pokud není splněno nápravné opatření podle odst. 1, může orgán, který jej stanovil podle odst. 1, udělit pokutu ve výši dvojnásobku snížení dotace^{k)}, které provedl Státní zemědělský intervenční fond jako následek porušení povinností zemědělským podnikatelem. Pokutu lze udělit i opakovaně, dokud není nápravné opatření náležitě splněno.

k) např. vládní nařízení č. 47/2017 Sb. v platném znění o stanovení požadavků podle aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti a důsledků jejich porušení pro poskytování některých zemědělských podpor

Stručné odůvodnění: *novela ukládající prevenci a nápravu škod na zemědělském půdním fondu formou uplatnění nových pravidel se neobejde bez nástroje vedoucího k jejich realizaci. Těmi jsou především ekonomické nástroje – krácení nebo odnětí dotací poskytovaných zemědělským podnikatelům ze Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF). Tato pravidla již existují pro oblast agroenvironmentálních opatření ve stávajícím vládním nařízení č. 79/2007Sb. a po přijetí novely zákona budou doplněna. Za doplňkovou možnost vedoucí k žádoucí implementaci ustanovení novely považujeme pokuty a nápravného opatření postihující jen vážnější protiprávní jednání.*

§ 8h
Programy a projekty preventivních a nápravných opatření

- (1) K naplnění úkolů a cílů hlavy II. této části zákona, připravují a schvalují orgány kraje programy a projekty preventivních a nápravných opatření v péči o zemědělskou půdu (dále jen „programy“ a „projekty“).
- (2) Programy vycházejí z národní a evropské společné zemědělské politiky a politiky ochrany životního prostředí a obsahují rámcové cíle, závazné a orientační ukazatele péče o zemědělskou půdu z hlediska hlavy II. tohoto zákona na území příslušného kraje nebo jeho části. Obsahují také harmonogram a způsob realizace programů. Kraje připravují programy prioritně pro území zasažená zvýšenou erozí, nejpozději do pěti let od účinnosti zákona musí zpracovat programy tak, aby pokryly celé území kraje. Programy se schvalují formou opatření obecné povahy.
- (3) K realizaci programů slouží projekty zpracované zpravidla pro katastrální území jedné či více obcí nebo části obce nebo pro zájmové území, vymezené funkční plochou dotčených pozemků či vodohospodářských staveb. Návrhy projektů zajišťuje podle místních podmínek zemědělský podnikatel, obec, odborně příslušná instituce nebo za tím účelem vytvořený spolek či společnost (sdružující vlastníky pozemků, uživatele, územně příslušné obce nebo správce vodních děl a další) v roli iniciátora programu.
- (4) Projekty obsahují zejména úkoly a ukazatele na doplnění či založení ekologicky významných prvků, umístění zařízení pro zadržení povrchové vody do půdy a zvýšení

infiltrace podpovrchové vody do půdy, rozdělení stávajících půdních bloků do menších jednotek, opatření ke zlepšení úrodnosti půdy apod.

- (5) Realizace projektů probíhá prostřednictvím jednoduchých pozemkových úprav^r nebo na základě územního rozhodnutí^q. Řízení o realizaci projektu se zahajuje na návrh jeho předkladatele. Lhůta pro vydání rozhodnutí je maximální 60 dní od podání návrhu na zahájení řízení.
- (6) Druhy programů a projektů, kritéria a ukazatele programů či podmínky pro jejich přípravu může vláda podrobněji upravit nařízením.

q) § 77 z.č. 183/2006 Sb. v platném znění, stavební zákon

r) § 4 z.č. 139/2002 Sb. v platném znění, zákon o pozemkových úpravách

Odůvodnění: Na rozdíl od většiny hospodářských či rozvojových oborů lidských aktivit v krajině nemá agroenvironmentální politika k dispozici žádný programový ani realizačně – plánovací nástroj. K prosazení ochrany zemědělské krajiny schází adekvátní legislativní nástroj, zatímco jiné obory (např. územní plánování, lesní hospodářské plánování, vodní plánování) jím tradičně disponují. A to za situace, kdy zemědělská půda tvoří většinu rozlohy české krajiny. Novela zákona o ZPF je tedy impulsem k pokrytí tohoto bílého místa. Cíle nové Hlavy II. části IV. zákona o ochraně ZPF se musí prosazovat promyšlené a v návaznostech a k tomu má sloužit nově zaváděný nástroj v podobě programů a projektů preventivních a nápravných opatření. Tvorba nových programů a projektů nesmí být ovšem samoučelná. Odstavce 1 a 2 jsou i proto formulovány zároveň tak, že umožňují krajům zvolit určitou variabilitu programů s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám vyplývajícím z produkčních, pedologických, ekologických, hydrologických a hydrogeologických a dalších charakteristik programem dotčeného území. Každý kraj si může částečně autonomně rozhodnout jaký obsah programu – v rámci hlavy II. - bude schvalovat – zda komplexní nebo dílčí. To souvisí s odlišnými podmínkami, které jsou jiné v různých krajích i různých částech jednoho kraje. Například v podhorských částech kraje půjde o program předcházení vodní erozí, zatímco v nížinných částech krajů o nápravu stavu eroze větrné. V některých územích bude vhodné podpořit radikálnější zmenšení půdních bloků, zatímco v jiných bude možno ponechat maximální přípustnou výměru.

§8i

Povinnost vlastníka

Vlastník zemědělské půdy, na níž smluvně hospodaří jiný zemědělský podnikatel s povinnostmi podle hlavy II., části IV. zákona, je povinen strpět zásahy a změny na pozemcích, pokud plynou z ustanovení § 8a – 8f tohoto zákona.

Odůvodnění: Povinnosti spojené s prevencí a nápravou škod vzniklých nebo hrozících na zemědělské půdě a pocházejících ze zemědělské výroby samotné zásadně nese zemědělský podnikatel, který tuto půdu obdělává a využívá. Ne ve všech případech je takovýto zemědělský podnikatel vlastníkem půdy, na které hospodaří. Zemědělský podnikatel je také příjemcem národních nebo unijních dotací do zemědělství a na jeho náklady se příslušná opatření provádějí. Pro případy, že zemědělskou půdu nevyužívá její vlastník jakožto zemědělský podnikatel, je nutné výslovně stanovit jeho povinnost akceptovat zásahy, které provedl nájemce či pachtýř zemědělské půdy, který plnil zákonné povinnosti. Zákon nepředpokládá, že by vlastník zemědělské půdy, který na ní nepodniká jako zemědělský podnikatel byl povinen

preventivní a nápravná opatření provádět nebo financovat ze svého. Podrobnější úpravu mezi vlastníky půdy a jejími pachtýři či nájemci přenechává smluvním vztahům.

Zpřísnění plošné ochrany ZPF

Nové znění odst. 3 v § 4) zákona o ochraně ZPF:

Zemědělskou půdu pro účely výstavby lze odejmout pouze v případě, že jde o stavby:

- a) pro zemědělskou výrobu
- b) z důvodu obrany a bezpečnosti státu
- c) dálnic, silnic, a účelové komunikace a železnic v rozsahu vyplývajícím z územního plánu
- d) technické infrastruktury (např. plynovody, teplovody, elektrická vedení),
- e) strategicky významné stavby pro rozvoj ČR schválené vládou,
- f) jiné stavby charakteru veřejně prospěšné stavby, jen v případě souhlasu obce, kraje a vlády

To neplatí, jde – li o odnětí, které nepřesahuje 1 000 m² a zároveň jsou dodrženy podmínky odst 1 a 2.

Pozn. rozšířit pragraf 1) odst. 3 o krajinné prvky

Pozn. zrušit odst 4 v § 4) zákona ZPF

Pozn. vyřešit omezení plantáží dřevin na I. a II. třídě ochrany půdy

Odůvodnění: tato novela je sice primárně zaměřena na zavedení kvalitativní ochrany zemědělské půdy, nemůže však resignovat na její dramatický úbytek. Za poslední tři desetiletí bylo odňato cca 300 000 ha zemědělské půdy jejímu určení, z toho 100 000 ha pro účely trvalého zastavění. Za minulých sto let poklesla výměra zemědělské půdy na našem území o cca 750 000 ha. Při současném trendu úbytku zemědělské půdy, hrozí, že v tomto století ubude půl milionu ha zemědělské půdy. Vznikne tak neodstranitelné bezpečnostní riziko – ztráta schopnosti vyrobit potraviny pro vlastní obyvatelstvo v krizových situacích, jako jsou sociální konflikty, válečné stavy, ekologická katastrofa apod. Tomuto vývoji je třeba zabránit přísnější ochranou plošné výměry zemědělské půdy. Proto návrh novely reguluje podstatně přísněji možnosti jejího odnětí pro stavební účely, které nejsou vymezeny v tomto odstavci. Dosavadní ochrana založená na nekonkrétních kritériích se neosvědčila.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o zemědělství (zemědělský zákon)

Čl.

Zákon číslo 252/1997 Sb. o zemědělství ve znění z.č. 62/2000 Sb.,z.č.307/2000 Sb.,z.č.28/2003 Sb.,z.č.28/2003 Sb.(část),z.č. 85/2004 Sb.,z.č.128/2003 Sb. (část),z.č. 85/2004 Sb.,z.č.317/2004 Sb.,z.č. 94/2005 Sb.,z.č.441/2005 Sb.,z.č.444/2005 Sb.,z.č.230/2006 Sb.,z.č.409/2006 Sb., z.č.409/2006 Sb. (část)z.č.35/2008 Sb.,z.č.95/2009 Sb.,z.č.291/2009 Sb.,z.č.109/2009 Sb., z.č.291/2009 Sb., (část)z.č.73/2011 Sb.,z.č.167/2012 Sb.,z.č.64/2014 Sb.,z.č.179/2014 Sb., z.č.298/2016 Sb.,z.č. 371/2016 Sb.,z.č.26/2017 Sb.,z.č.104/2017 Sb., z.č.183/2017 Sb.,z.č.299/2017 Sb., se mění takto:

1. Do ustanovení § 3 se vkládá nový odstavec číslo 7, který zní: „Příjemce dotací podle tohoto zákona je povinen plnit také podmínky stanovené zákonem na ochranu zemědělského půdního fondu. Zjistí-li příslušný orgán porušení těchto podmínek, je povinen dotaci snížit, případně neposkytnout, a to na základě postupu stanoveného v prováděcím předpise upravujícím podmínky poskytnutí příslušné dotace“. Dosavadní odstavce 7 – 14 se přechísľují jako odstavce 8 – 15.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o Státním zemědělském a intervenčním fondu (zákon o SZIF)

Čl.

Zákon číslo 256/2000 Sb. o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů ve znění z.č.128/2003 Sb.,z.č.85/2004 Sb.z.č.128/2003 Sb. (část), z.č.41/2004 Sb., z.č.237/2004 Sb.,z.č.482/2004 Sb.z.č.441/2005 Sb.z.č.130/2006 Sb.z.č.342/2006 Sb.z.č.35/2008 Sb.,z.č. 291/2009 Sb.z.č.227/2009 Sb.,z.č. 291/2009 Sb. (část),z.č.251/2011 Sb.,z.č.239/2012 Sb.,z.č.457/2011 Sb., z.č.18/2012 Sb., z.č.503/2012 Sb.,z.č.64/2014 Sb.,z.č.179/2014 Sb., z.č.250/2014 Sb.,z.č.128/2016 Sb.,z.č.242/2016 Sb.z.č.298/2016 Sb.z.č.183/2017 Sb.z.č.295/2017 Sb.,z.č. 295/2017 Sb. (část)se mění takto:

1. Ustanovení § 11 odst. 1 zní takto: Fond poskytuje dotace v souladu s tímto zákonem, zákonem o zemědělství, **zákonem o ochraně zemědělského půdního fondu**, nařízenými vládou vydanými k jejich provedení a podle přímo použitelných předpisů Evropské unie upravujících financování společné zemědělské politiky²¹).

Účinnost

Čl.

Tento zákon nabývá účinnosti patnáctým dnem po jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

k novele zákona o ochraně zemědělského půdního fondu

Obecná část

Předkládaná novela zákona o ochraně zemědělského půdního fondu reaguje na dlouhodobě nepříznivý stav a nepříznivý trend v kvalitě zemědělské půdy v České republice. Dosavadní ochrana kvality zemědělské půdy v zákoně je zjevně nedostatečná a zcela pomíjí některé zásadní hrozby pro ztrátu úrodnosti i ekologických vlastností zemědělské půdy. Zákon v současné podobě není schopen působit preventivně ani nápravně proti rozšiřující se erozi půdy, ubývání organické hmoty v ní a dalším negativním jevům pocházejícím z nemalé části ze zemědělské výroby samotné. Kvalitativní ochrana ZPF je tak primárním cílem této novely. Zároveň nelze pominout ochranu kvantitativní, neboť se nepodařilo zastavit negativní trend závažného úbytku zemědělské půdy. Bez zastavení tohoto trendu se nadále nelze obejít, a proto novela přináší podstatné zpřísnění pravidel pro odnímání zemědělské půdy alespoň pro účely výstavby.

Zemědělská půda plní důležitou mimoprodukční funkci zejména při udržování vody v krajině a druhové pestrosti volně žijících živočichů nebo zvěře. Je základem pro pestrou zemědělskou krajinu, kterou si ČR zaslouží. Kapacita tzv. „hnědé vody“ (vody zadržované půdou) v ČR je

výrazně snižená a to nejméně o jednu třetinu (cca ...miliard kubíku vody ročně). Infiltrační retenční ani akumulaci schopnost zemědělské půdy zdaleka neodpovídá jejím možnostem. Poslední periody sucha (2015 – 2018) výrazně prohloubily deficit půdní vláhy a přispěly k vysychání české krajiny. Příčiny tohoto sucha nelze považovat jen za krátkodobé, jakkoli není vyloučeno, že se objeví i vlhčí léta. Hlavní příčinou rozšiřujícího se sucha je nárůst průměrné teploty v ČR o 1,8°C za posledních padesát let (dle údajů Českého hydrometeorologického ústavu). K nepříznivým důsledkům globální změny klimatu náleží též častější výskyt extrémních hodnot jednotlivých meteorologických ukazatelů, který narušuje plynulý růst a vývoj polních i travních porostů.

Zákon na ochranu zemědělského půdního fondu přijatý v roce 1992 a několikrát od té doby novelizovaný byl přijat především na ochranu kvantity zemědělské půdy a měl původně zabránit jejím úbytkům. To se však zdařilo pouze zčásti, neboť za posledních 20 let každoročně v ČR ubývá v průměru 5.000 ha zemědělské půdy. Jeho druhým posláním od počátku 90. let je kvalitativní ochrana zemědělských půd. Ta je zatím zaměřena jen na jejich ochranu před vnějšími vlivy (např. před kontaminací), nechrání však půdu před negativními následky vlastní zemědělské výroby. Tyto negativní následky do budoucna ohrožují nejen samotnou zemědělskou produkci, ale jsou zcela v rozporu s § 1 odst. 1 tohoto zákona, který zemědělský půdní fond označuje za základní přírodní bohatství naší země a nenahraditelný výrobní prostředek. I proto je nutno přistoupit urychleně k nápravě situace.

...

Přestože v letech 1993 – 2018 byl zákon 334/1992 Sb. vícekrát novelizován, žádné z jeho ustanovení neřeší efektivně prevenci a nápravu škod podmíněných vlastní zemědělskou výrobou. Pokusy o přípravu „protierozní“ vyhlášky na Ministerstvu ŽP v posledních letech selhaly. Navzdory usnesení vlády z roku 2015, která stanovila termín pro přijetí této vyhlášky do konce roku 2017, takováto vyhláška není dosud přijata. Navíc se zjevně ukazuje, že zmocnění v zákoně ohledně této vyhlášky je zjevně nedostatečné a protierozní ochranu bez novelizace zákona nebude schopna zajistit. Škody způsobené zemědělskou výrobou však vznikají i z jiných důvodů. Předkládaná novela si vytkla za cíl zajistit prevenci a nápravu v těchto oblastech škod. I proto jsou jejím obsahem tato tři klíčová témata:

- a. ochrana půdy před vodní a větrnou půdní erozí,
- b. zlepšování stavu úrodnosti a infiltrační, retenční a akumulaci schopnosti půd,
- c. omezení pěstování monokultur na půdních blocích (zmenšení velikosti půdních bloků či půdních dílců).

Předkládaná novela důsledně navazuje na obsah i terminologii ostatní zemědělské legislativy především na zákon č. 252/1997 Sb. v platném znění (např. v termínech „rostlinná výroba, půdní blok, ekologicky významný prvek“). Současně provazuje poskytování zemědělských dotací na plnění podmínek stanovených tímto zákonem. Tento princip vyžadování podmínek věcných předpisů byl převzat z tzv. kontroly podmíněnosti (cross-compliance), která byla zavedena v roce 2008 jakožto nové opatření Společné zemědělské politiky. Ukázalo se totiž, že jedině provázání podmínek věcných předpisů s dotacemi vede k jejich dodržování, neboť subjekty samy s rizikem ztráty nemalého objemu dotací podmínky ochotně plní, kdežto v případě neexistence tohoto provázání podstupují riziko neplnění podmínek s tím, že postih bude marginální. Provázání na systém dotací není tak ničím novým a je zásadním nástrojem k dodržování stanovených podmínek.

Byla tedy připravena v relevantních souvislostech a s respektem k platnému evropskému i tuzemskému právu. Ústavně je novela konformní a neobsahuje ustanovení v rozporu s mezinárodním právem, kterým je ČR vázána.

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované úpravy

Hospodářský a finanční dosah navrhované úpravy je nezbytné vnímat na straně zemědělských podnikatelů v oboru a na straně státu.

A. Z hlediska dopadů na straně podnikatelů

Předpokládané úpravy mají tyto dopady:

1. Omezení eroze dle §8a §8b – oproti stávajícímu stavu, který je již součástí dotační politiky Ministerstva zemědělství nedochází ke ztížení podmínek. Pouze u subjektů, které by dopustily na svých užívaných pozemcích erozní události, dochází ke zpřísnění režimu prostřednictvím nastaveného monitoringu (§8a). Protože však je logické, aby se správný hospodář vyhnul erozní události na svých pozemcích, nemůže mít tato úprava na něj ekonomický dopad.
2. Omezení pěstování monokultur §8c – oproti stávajícím podmínkám dotační politiky dochází ke zpřísnění podmínek a lze předpokládat, že na pozemcích, na kterých nyní mohly být pěstovány nadlimitní kultury, bude nutné realizovat odlišný osevní sled. Důvodně lze očekávat, že se zpřísnění může týkat až 1/4 výměry orné půdy v ČR, tj. 600.000 ha a na každém ha v důsledku těchto omezení dojde ke zvýšení nákladů o max. 1000 Kč/ha. Nicméně je nezbytné zdůraznit, že na zbylých 3/4 orné půdy již zemědělci hospodaří se zvýšenými náklady a mají přitom pestřejší krajinu, proto lze dodatečný náklad považovat spíše za vyrovnání konkurenčního prostředí než za dodatečný nežádoucí náklad.
3. Povinnost podle §8d zajištění podílu krajinných prvků – oproti stávajícímu stavu se jedná o zpřísnění podmínek a tato podmínka vyvolá dodatečné náklady. Tyto náklady lze jen obtížně kvantifikovat, ale odborným odhadem taková podmínka přinese jednorázový náklad v rozsahu 10-15.000 Kč/ha pro zřízení minimální míry krajinných prvků na souvislých plochách plodin větších jak 10 ha. Lze odhadovat, že podmínka se bude týkat 95% dílů půdních bloků s výměrou nad 10 ha, tudíž výměry cca 2 mil. ha. Dodatečné jednorázové náklady na vybudování krajinných prvků v nezbytném rozsahu lze odhadovat na 15 -20 mld. Kč.
4. Povinnost zachování organické hmoty podle §8e – tato podmínka je zpřísnující a vyžádá si změnu chování zemědělců, nicméně směřuje k tomu, aby z pozemků nemizela organická hmota, a tedy nevytváří dodatečný náklad, spíše však snižuje dodatečný výnos z prodeje vedlejších produktů (zpravidla slámy) z pozemků, čímž dochází k nadměrné exploataci pozemků. Současně nutí zemědělce k tomu, aby v případě sklizně hmoty z pozemku vrátili na pozemek organickou hmotu jiným způsobem (např. aplikací statkového hnoje či kompostu). Tím, že vnitřně dochází ke zvýšení obsahu humusu v půdě, se zvýší i hodnota pozemků a nejedná se o dodatečné náklady.
5. Povinnosti dle § 8f jsou primárně zaměřeny na zájem samotných zemědělských podnikatelů (správa a údržba drenážních systémů. Zatravnění podle § 8f ve zdrojových oblastech drenážních systému je celospolečensky užitečná funkce, která však umožňuje využití zemědělské půdy jako pastviny nebo louky. Na produkci na ni se vyplácejí přímé dotace, které budou kompenzovat změnu užívání v pozemku.

B. Z hlediska dopadů na straně státu

Dopady na straně státu lze předpokládat primárně na straně nastavení kontrolních procesů a systémů, a to jednat v resortu MZe, tak v resortu MŽP. Dopady na straně MZe lze kvantifikovat takto:

1. Omezení eroze dle § 8a § 8b – kontrolní procesy na straně resortu MZe již existují a bude třeba mírné modifikace. Náklady nemohou překročit nízké jednotky mil. Kč.
2. Omezení pěstování monokultur § 8c - kontrolní procesy na straně resortu MZe již existují v rámci opatření DZES 7D a bude třeba mírné modifikace. Náklady nemohou překročit nízké jednotky mil. Kč.
3. Povinnost podle § 8d zajištění podílu krajinných prvků – kontrolní procesy nejsou vybudovány, lze je ale začlenit do již existujících. Náklady lze odhadovat na 5-10 mil. Kč.
4. Povinnost zachování organické hmoty podle § 8e - kontrolní procesy nejsou vybudovány, lze je ale začlenit do již existujících, současně však musí být rozšířeno měření státem realizovaného agrochemického zkoušení půd. Náklady se budou pohybovat v řádu 10-20 mil. Kč ročně, přičemž výše závisí na schopnostech zefektivizovat odběry vzorků.
5. Programy a projekty podle § 8h) nezakládají krajům výslovnou povinnost, ale mají jim umožnit žádoucí aktivitu v boji proti suchu a za lepší kvalitu krajiny. Tyto programy a projekty budou hrazeny z krajských rozpočtů jako plnění v rámci péče o krajinu. Předpokládáme, že značnou část prostředků na tuto agendu bude také podporovat rozpočet MŽP navýšený již pro rok 2019 a 2020 o položky na boj se suchem a dotační titul SFŽP.

Souhrnné náklady ale budou prokazatelně řádově nižší, než úspory a zisky získané ze zvýšení kvality prostředí, nižších škod způsobených suchem, erozí apod. V současné době navíc poskytují veřejné rozpočty na přímé i nepřímé platby zemědělským podnikatelům finanční prostředky v objemu cca 30 miliard Kč. Mohou za to tedy požadovat a také v této novele požadují plnění podmínek správné zemědělské a environmentální praxe.